

PHETHISHINI KHA PHALAMENNDE

Khethekanyo 56 (d) na 69 (d) ya Ndayotewa i n̄etshedza uri Buthano ǀa Lushaka na Khoro ya Lushaka ya Mavun̄du dzi t̄anganedze phethishini, vhuimeleli kana vhpufiwa u bva kha vhathu kana zwiimiswa zwiñwe na zwiñwe zwi re na dzangalelo.

U dzhenela ha tshitshavha kha u sika milayo, vhulavhelesi na mañwe maitele a Phalamennde ndi n̄etshedzo ya ndeme ya ndayotewa ya dimokirasi yashu. Phalamennde yo bvedza n̄dila dzi re na tshivhalo dza u ǀisa u dzhenela ha tshitshavha kha u shuma ha tshiimiswa. N̄dila nthihi ya uri tshitshavha tshi kone u shumisa pfanelo yatsho ya u dzhenela kha Phalamennde ndi u swikisa phethishini.

MAITELE A U SHUMA NA PHETHISHINI

o sumbedzwa kha milayo ya Buthano ǀa Lushaka na Khoro ya Lushaka ya Mavun̄du.

PHETHISHINI NDI MINI?

Phethishini ndi khumbelo ya tshiofisi kha Phalamennde ya u dzhenelela kha maffungo. I nga vha nga tshivhumbeo tsha khumbelo ya thuso kha fhungo ǀo tiwaho kana u tandululelwa mbilaelo.

TSHAKHA DZA PHETHISHINI

Nga u angaredza hu na tshakha mbili dza phethishini, dzine dza vha phethishini dzo khetheaho na phethishini dza nnyi na nnyi kana phethishini-guṭe. Phethishini yo khetheaho ndi musi muthu a tshi ita khumbelo yo tiwaho kana a tshi humbela thuso ya vhuṅe kha Muvhuso, zwi sa tendelwiho nga mulayo, u fana na vhuswikeleli kha phesheni. Phethisheni ya nnyi na nnyi ndi musi tshigwada tsha vhadzulapo vha re na madzangalelo a fanaho vha tshi humbela thuso nyangaredzi kana u tandululelwa mbilaelo.

U N̄ETSHEDZWA HA PHETHISHINI

U ya nga Ndayotewa, “Muñwe na muñwe u na pfanelo, nga mulalo na hone a so ngo shoma, ya u kuvhangana, u ita misumbedzo, u gwalaba na u kumedza phethishini.” Naho zwo ralo, hu na mañwe maitele ane vhathu kana zwigwada

vha tea u a tevhela musi vha tshi kumedza phethishini kha Phalamennde. U n̄etshedzwa ha phethishini hu langulwa nga milayo ya Phalamennde.

Buthano ǀa Lushaka ǀi t̄oḁa uri phethishini i vhe i n̄etshedzwaho nga n̄dila ya tshiofisi nga Muraḁo wa Phalamennde (MP), uri i dzhielwe n̄ṭha. Nga u ralo phethishini i fanela u tikedzwa nga MP. Vho n̄ewa maan̄da a u amba na MP muñwe na muñwe nga u mu kwama kana u dalela Ofisi ya Vhukhethelo i re tsini navho u t̄oḁa thuso ya u vha swikisela phethishini.

Khoro ya Lushaka ya Mavun̄du (NCOP) a i t̄oḁi uri phethishini i tikedzwe nga MP. Naho zwo ralo, phethishini i swikiswaho kha NCOP i fanela u vha kha tshivhumbeo tsho randelwaho nga Mudzulatshidulo wa Khoro. Milayo ya NCOP a i khethululi vhukati ha phethishini yo khetheaho na phethishini-guṭe.

PHETHISHINI I N̄WALWA HANI

Phethishini i fanela u tevhedza t̄hoḁea dzi tevhelaho:

- U vha kha tshivhumbeo tsho randelwaho nga Mulangadzulo wa Buthano ǀa Lushaka (NA) kana Mudzulatshidulo wa Khoro ya Lushaka ya Mavun̄du (NCOP);
- U katela ma/dzina na zwidodombedzwa zwa vhuqwamanyi zwa mu/vharumeli vha phethishini;
- U sumbedza zwavhuḁi muṭanganedzi o teaho wa phethishini (phethishini i khou livhiswa kha nnyi);
- U sumbedza zwavhuḁi tshiimo tsha khumbelo ine ya khou itwa (fhungo ǀa phethishini);
- U katela thikhedzo i vhonealaho ya phethishini;
- Phethishini i fanela u vha nga luambo luñwe na luñwe lwa tshiofisi lwa Afurika Tshipembe;
- U sainiwa nga mu/vharumeli vha phethishini vhone vhane (nga n̄ḁa ha musi Mulangadzulo kana Mudzulatshidulo o tshea nga iñwe n̄dila);
- A i tei u vha na luambo lwa u semana kana lu sa t̄honifhi; na uri i
- Fanela u sumbedza tshiimo tsha thulo i humbelwaho kha Phalamennde.

VHA NGA SWIKISA HANI PHETHISHINI KHA PHALAMENNDE

Vha eletshedzwa uri vha ambe na MP phanḁa ha u swikisa phethishini yavho sa vhu nga a tshi nga vha thusa nga ha tshivhumbeo na zwine zwa tea u vha ngomu ha phethishini. Arali hu na maḁwalwa a u tikedza fhungo lo ḁiswaho nga mu/vharumeli vha phethishini, kha vha a nambatedze kha phethishini.

Phethishini yavho i ḁo swikiswa kha Muḁwaleli wa Phalamennde u i sedzulusa na u khwaḁhisedza uri yo luga kha tshivhumbeo na kha zwi re ngomu, u bva afho ya swikiswa kha Mulangadzulo wa Buthano la Lushaka kana Mudzulatshidulo wa Khoro ya Lushaka ya Mavunḁu.

Arali phethishini yo tevhedza ḁoḁea dzoḁhe, i ḁo swikiswa ḁafulani kha Phalamennde. Arali hu phethishini yo khetheaho, i ḁo livhiswa kha Komiti ya Miraḁozwayo ya Makumedzwa a Vhusimamilayo na Phethishini dzo Khetheaho kha NA kana Komiti ya u ḁodisisa, u Vhiga na Vhulavhelesi ya Khoro ya Lushaka ya Mavunḁu nga ha Phethishini na Makumedzwa a Vhusimamilayo a Miraḁo kha NCOP. Arali ya vha phethishini ya nga ha mafhungo a u angaredza, i ḁo livhiswa kha Komiti dza u ḁodisisa, u Vhiga na Vhulavhelesi dza Buthano la Lushaka kana Khoro ya Lushaka ya Mavunḁu dzi shumaho na ma/fhungo lo ḁiswaho kha phethishini yavho.

Tshivhumbeo yo tendelwaho ya phethishini yavho i nga wanala kha Muḁwalisi wa Maḁwalwa a Phalamennde. Musi vho no ita mvetamveto ya phethishini yavho, nga murahu i fanela u ḁetshedzwa kha ofisi ya Muḁwalisi wa Maḁwalwa a Phalamennde.

*Mbudziso nga ha phethishini
dzi nga livhiswa kha:*

*Muḁwalisi wa Maḁwalwa a Phalamennde
Luḁingo: (021) 403 - 2224/6 kana
P.O. Box 15, Cape Town, 8000.*

*Kha vha shele mulenzhe
kha Phalamennde. Kha vha
vhe na vhubfiwa!*

This pamphlet is available in all the official languages of South Africa.

PARLIAMENT
OF THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Produced by the Public Education Office • Parliamentary Communication Services • INSPIRED BY PEOPLE
www.parliament.gov.za • P.O. Box 15, Cape Town, 8000 • Telephone: (021) 403 3341 • Facsimile: (021) 403 3303

Petitions to Parliament